

Η αρχαιολόγος Αναστασία Κουμούση για την ανακάλυψη της προσωπογραφίας του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου

/ [Παιδεία και Πολιτισμός](#)

Για την πρόσφατη ανακάλυψη της μοναδικής προσωπογραφίας του τελευταίου αυτοκράτορα του Βυζαντίου Κωνσταντίνου ΙΑ' Παλαιολόγου στο Καθολικό της Παλαιάς Μονής Ταξιαρχών Αιγιαλείας μίλησε η αρχαιολόγος Δρ. Αναστασία Κουμούση, Διευθύντρια της Εφορείας Αρχαιοτήτων Αχαΐας στην εκπομπή «Συνδέσεις» της [ΕΡΤ](#).

Η κυρία Κουμούση χαρακτήρισε την ανακάλυψη ως «εύρημα εθνικής σημασίας, που έχει κεντρίσει το παγκόσμιο ενδιαφέρον», ενώ σημείωσε πως «είναι ο τελευταίος αυτοκράτορας του Βυζαντίου σε ένα μοναδικό μνημειακό ζωγραφικό σύνολο».

«Δεν είναι ένα απλό εύρημα. Ξεπερνά τις αρχαιολογικές επιτυχίες έχει εθνική σημασία για εμάς. Είναι ο τελευταίος αυτοκράτορας του Βυζαντίου σε ένα μνημειακό ζωγραφικό σύνολο μοναδικό» ανέφερε χαρακτηριστικά. Και πρόσθεσε:

«Μην το ξεχνάμε, είναι μετά την Παντάνασσα. Αυτός ο ζωγράφος που ήρθε από τον Μυστρά και τον ήξερε – είμαι σίγουρη – γι' αυτό τον έχει αποτυπώσει με τέτοια επιτυχία, αντιγράφει την Παντάνασσα του Μυστρά».

Δείτε τα όσα ανέφερε η αρχαιολόγος Δρ. Αναστασία Κουμούση:

Η κ. Κουμούση περιέγραψε τη στιγμή κατά την οποία η ίδια ανακάλυψε την σπουδαία προσωπογραφία, στην οποία ειδική αναφορά έκανε πρόσφατα και η υπουργός Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη. «Εμείς εργαζόμαστε με τους συντηρητές στο παλαιομονάστηρο της Μονής Ταξιαρχών... Και κάποια στιγμή από χαμηλά – γιατί πρόκειται για μια τοιχογραφία που βρίσκεται σε ύψος περίπου πέντε μέτρων – διέκρινα τους δικέφαλους αετούς. Ανέβηκα στη σκαλωσιά και τότε τον είδα. Τον είδα σε μια απόσταση 30 εκατοστών».

Με τα 40 χρόνια της εμπειρίας της ως αρχαιολόγου και γνωρίζοντας το ιστορικό υπόβαθρο, δεν χρειάστηκε πολλή ώρα να καταλάβει ότι δεν επρόκειτο για αγιογραφία, αλλά για «μια γήινη μορφή», ένα πορτρέτο.

«Τον κοίταγα, τον κοίταγα και ήξερα ποιον κοιτάω και ήξερα τι είχε βρεθεί εκείνη τη στιγμή, στα 5 μέτρα ύψος μια τοιχογραφία η οποία έχει καεί κατ' επανάληψη. Γι' αυτό και τα χρώματα είναι ξεπλυμένα. Αλλά η ομορφιά του, η γαλήνη του, το βλέμμα του...» είπε.

Σημείωσε, ακόμη, πως «για έναν αρχαιολόγο είναι συγκλονιστική εμπειρία τη στιγμή μιας τέτοιας ανακάλυψης».

Αναφερόμενη, τέλος, στη σχέση του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου με την Παλαιά Μονή Ταξιαρχών εξήγησε πως οι αδερφοί του, ο Θωμάς και ο Δημήτριος, οι δεσπότες του Μυστρά, ήταν ανακαινιστές της. «Ήταν οι δωρητές της μονής, γι' αυτό και αυτός είναι εκεί, γιατί τον βάλανε να δείξουν την δυναστική συνέχεια. Ήταν ένας άτεκνος αυτοκράτορας. Ήταν δύο αδέρφια που θα διεκδικούσαν σε λίγο την εξουσία, άλλο αν ήταν προδιαγεγραμμένη η μοίρα. Και γι' αυτό τον βάλανε εκεί απέναντι από αυτούς, σε μια πολύ σημαντική θέση για να δείξουν τη δυναστική συνέχεια και τα ίσα δικαιώματα και τα νόμιμα απέναντι στο θρόνο. Αυτή είναι η σχέση του με τη Μονή, μέσω των αδερφών του».

Η ανακάλυψη της τοιχογραφίας στο Καθολικό της Παλαιάς Μονής Ταξιαρχών Αιγιαλείας, μόλις 15 χλμ από το Αίγιο, έγινε γνωστή τις προηγούμενες ημέρες.

Στην τοιχογραφία απεικονίζεται η μορφή ενός ώριμου άνδρα που φέρει αυτοκρατορικά 'διάσημα' (πολυτελή λώρο πάνω από τον ανοιχτόχρωμο σάκκο, διάλιθο στέμμα) και κρατά σταυροφόρο σκήπτρο. Ο χρυσοκέντητος πορφυρός του μανδύας διακοσμείται με μετάλλια, στα οποία εγγράφονται δικέφαλοι αετοί με στέμμα ανάμεσα στις κεφαλές τους, διακριτικό των μελών της οικογένειας των Παλαιολόγων. Η παρουσία των δικέφαλων αετών στο ένδυμα της μορφής, σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα insignia, αποτελούσαν ένα εικονογραφημένο μήνυμα που επέτρεπε στον θεατή να ταυτοποιήσει αδιαμφισβήτητα τον άντρα με αυτοκράτορα.

Ο αυτοκράτορας που απεικονίζεται είναι ιστορικό πρόσωπο και ταυτίζεται με τον Κωνσταντίνο ΙΑ΄ Παλαιολόγο, αδελφό των χορηγών της ανακαίνισης της Μονής, των δεσποτών Δημήτριο και Θωμά. Είναι η τελευταία χρονολογικά σωζόμενη προσωπογραφία αυτοκράτορα στη βυζαντινή μνημειακή ζωγραφική και το

μοναδικό πορτρέτο του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, σύγχρονο με τη σύντομη βασιλεία του (6 Ιανουαρίου 1449-29 Μαΐου 1453).

Ως πορτρέτο δεν είναι ιδεαλιστικό ή τυποποιημένο. Πρόκειται για αυθεντική προσωπογραφία, που αποδίδει με ακρίβεια τα φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά του τελευταίου βυζαντινού αυτοκράτορα. Είναι μια μορφή γήινη, ένας ώριμος άντρας, με λεπτό πρόσωπο και εξατομικευμένα χαρακτηριστικά, που αποπνέει ηρεμία και ευγένεια.

Στον Μυστρά απ' όπου πιθανότατα προερχόταν ο ζωγράφος που εικονογράφησε το δεύτερο στρώμα του Καθολικού, ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος είχε ζήσει πέντε χρόνια ως δεσπότης, πριν στεφθεί αυτοκράτορας. Το αυτοκρατορικό πορτραίτο συνδέεται με τη γνωστή από τις γραπτές πηγές γενναϊόδωρη χορηγία των αδελφών του στη μονή, μετά τη λήξη του πρώτου μεταξύ τους εμφυλίου πολέμου (1449-1450), που επιτεύχθηκε με τη «διαιτησία» τού Κωνσταντίνου, όπως αναφέρει ο Λαόνικος Χαλκοκονδύλης.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

[Η Ιερά Μητρόπολη Καλαβρύτων για την ανακάλυψη τοιχογραφίας του Κωνσταντίνου ΙΑ΄ Παλαιολόγου](#)